

Mérlegen a „nem-szokványos” gazdaságpolitika

Bod Péter Ákos

Egyetemi tanár

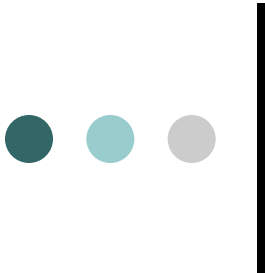
petera.bod@uni-corvinus.hu

2011. december 1

A nem-szokványos gazdaságpolitika dicsérete

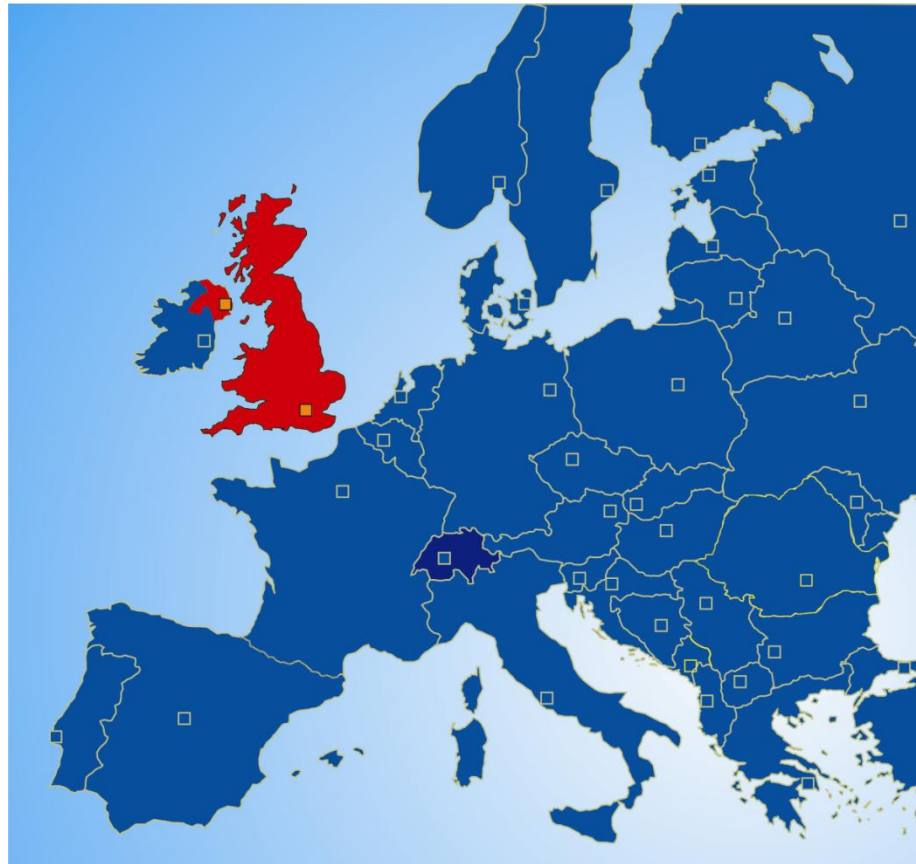
- A gazdaságpolitikai döntéshozatal intézmény-, kontextus- és erőforrásfüggő; a döntés jóságát az implementációval együtt érdemes minősíteni.
- „Fősodor”, „best practice” – csak trendkövető időszakokban érvényes. Trendfordulóban, krízisben a *szabálykövető* versus *diszkrecionális* vita az utóbbi javára dől el.
- *Optimalitás* versus *gyorsaság*: kellő időben hozott szuboptimális döntés jobb, mint a nem-döntés.
- Tanulságos esetek: pl. német árfolyam-meghatározás 1989-ben. Adminisztratív lezárt magyar kárpótlás, 1990-93; kuponos privatizáció cseheknél.

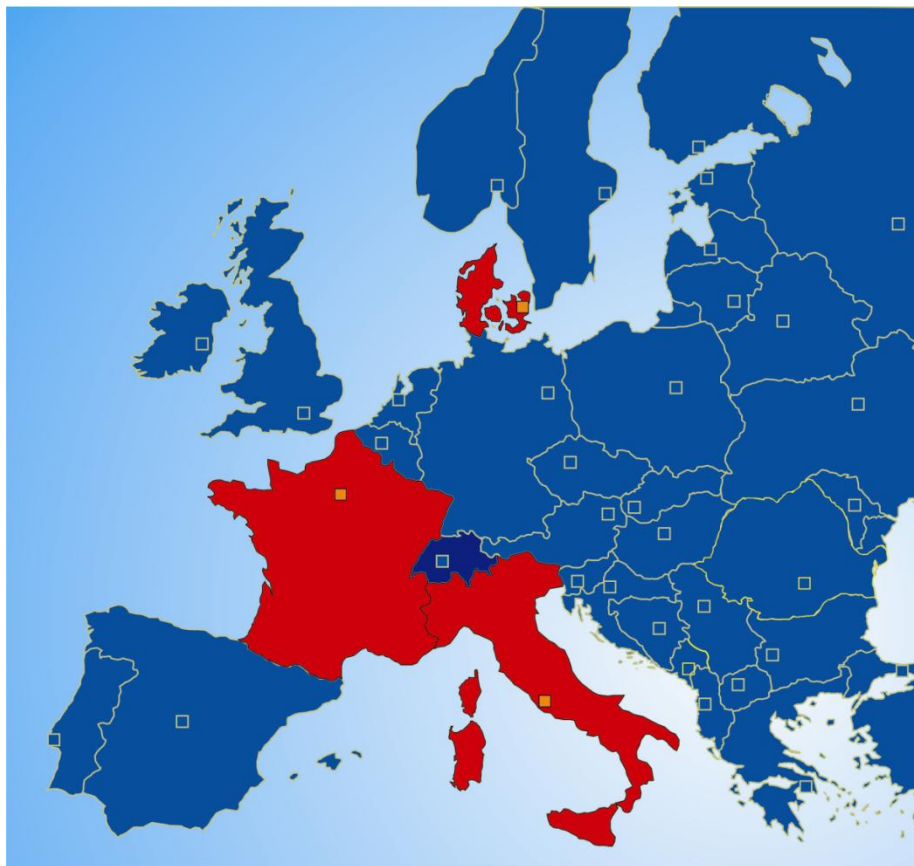
A piacgazdasági főszektor szétágazódása 2008-tól

- A „policy mainstream” felfüggesztése a fejlett világban: nem-szokványos fiskális és monetáris intézkedések; illetve visszanyúlás nagyon is szokványos megoldásokhoz (állami szektor ill. konkrét cégek jegybanki finanszírozása; piacvédő retorika és (kevésbé) gyakorlat; bankadó (lásd alább Kovács Levente ábráit); szelektív fogyasztásélénkítés („roncsautó”); innovatív adók (pl. „fat tax”)
- Konzervatívabb gazdaságpolitikai gyakorlat a fejlődő/emerging világban. Jegybankok tartózkodnak kvázifiskális szerepvállalástól: nehezen megszerzett hitelességüket és politikai autonómiájukat féltik.

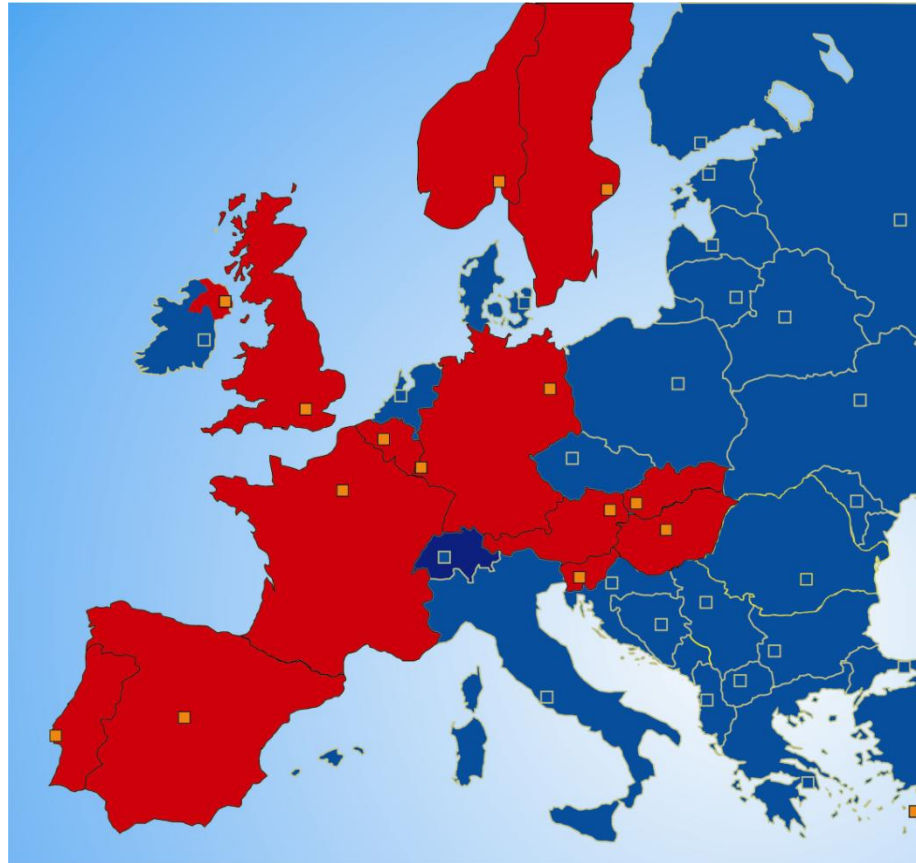
Pénzügyi tranzakciós adót (FTT)
alkalmazó tagállamok

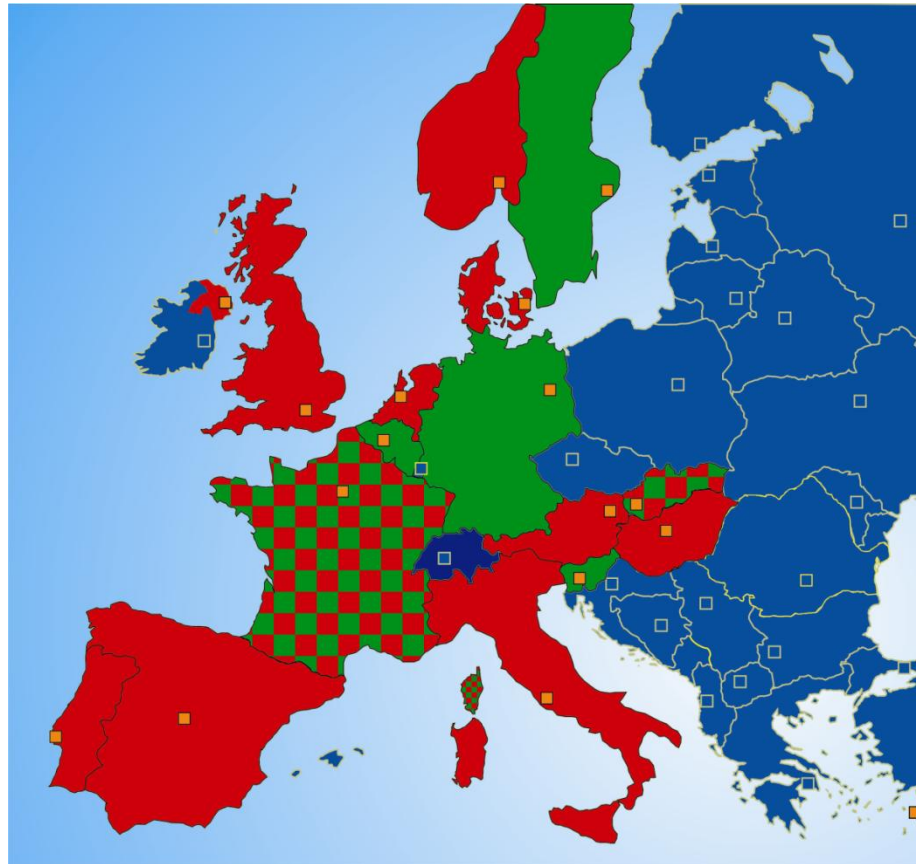
Pénzügyi aktivitáson alapuló adót (**FAT**)
alkalmazó tagállamok

● ● ● | Mérlegfőösszeg vagy bizonyos mérlegtételek
alapján adóztató tagállamok

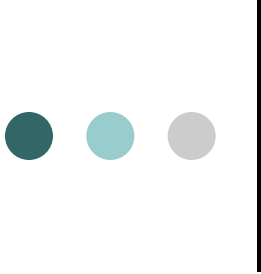
A pénzügyi szektor adóinak felhasználása:
költségvetésbe vagy bank-alapba

2010-2011 magyar kontextusa

- Korrekcióra érett helyzetet örököl a kormány: gyenge foglalkoztatottság, munkaerőpiaci merevségek, államigazgatás üresjáratban, gazdasági dualitásunkból adódó veszteségek és merevségek (norma feletti profitok bizonyos ágazatokban, növekedési deficit máshol)
- Ütemvesztésünk nyilvánvaló; a „business as usual” nem képviselhető felfogás
- A külső minták sokasodása, Európában ‘különleges időszak’ (de csak 2010 tavaszáig!)
- Politikai túlerő (a kétharmados parlamenti többség átka a kormányzó erőn)

Melyik az ortodox, a nem-ortodox, az innovatív és a közhelyesen kézenfekvő?

- első gazdasági akcióterv, 2010. nyár (társasági adó csökkentése, egykulcsos szja-rendszer, bankadó bevezetése),
- második gazdasági akcióterv, 2010. ősz (ágazati különadók, a magánnyugdíjpénztári befizetések eltérítése),
- a nyugdíjrendszer átalakítása, 2010 vége – 2011 eleje,
- Új Széchenyi Terv, 2011. január,
- az államadósság elleni harc megindítása, 2011. tavasz (Széll Kálmán Terv, Alaptörvény),
- adóemelések, 2011. nyár (gyógyszergyártók különadója, jövedéki adó, népegészségügyi termékadó)
- Árfolyamgát, végtörlesztés 1 (szeptember), végtörlesztés 2 (november)

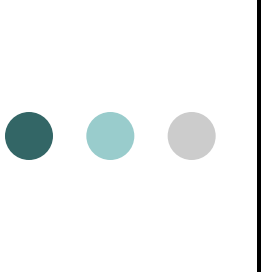
Doktrinális háttér: ki milyen tankönyvből tanult?

- Kínálatti közgazdaságtan: „adócsökkentés berúgja a gazdaság motorját”
- Szuper-keynesianizmus: állami keresletszabályozással kalibrálható a gazdasági növekedés
- Piacpótló állami aktivitás (fejlődéselméleti irányzatok), harmadik utas elemekkel, újraiparosítási tervekkel

A nem-szokványos döntések kritikája

- Az intézkedések jogi, társadalmi, költségvetési hatásainak előkészítetlensége
- Türelmetlenség a hatások érvényesülését illetően (korrekciók korrekciója – pl. az árfolyamgát – végtörlesztés 1 --- végtörlesztés 2). A döntéshozó radikalizálódik: ha nem jön a várt hatás, emeli a dózist
- Nem számol a jogi, nemzetközi, prezentációs, végrehajtási kockázatokkal
- A döntések egymást lerontó hatása (ld. a doktrinális háttér ellentmondásait).

Helyzetértékelési hiba: a „piac” ortodoxabb az IMF-nél, EU-nál

- Az IMF szerepkeresése 2008-ban, pragmatizmusa (semmi sincs kőve vésve, még a deficit mértéke sem, lásd az 2010-es magyar megcsúszást). A piacba vetett hitet a keynesiánus hit váltotta fel 2009-ben, most rendszerkockázatra koncentrálnak.
- A hitelminősítők lefele gyorsabbak, mint felminősítéssel
- Csekély kormányzati erőfeszítés történik a döntések megértetésében.

Kényszerpályán immár a gazdaságpolitika

- 2009 visszaesését 5 év sem képes szintre hozni: a *növekedés-orientált gazdaságpolitika* kudarca
- Költségvetési és monetáris mozgástér tartós összeszűkülése
- A 'puha' gazdaságpolitikai vonatkozásokban mindig nyílik tér: foglalkoztatás, jóléti rendszer, oktatás és innováció, társadalmi kohézió nem-anyagi elemei.
- A *realistán optimista* forgatókönyv: kívülről meghatározott konzervatív költségvetési, adó- és monetáris politika mellett lassú, de folyamatos gazdaságszerkezeti modernizálódás; az állam és a vállalati, háztartási szektor folyamatos „tőkeáttétel-csökkenése); árversenyképesség-javulás. *Pesszimista* scenáriók: a középrétegek meggyengülése, folyamatos válságkezelés

Források

- IMF (2010): Central Banking Lessons from the Crisis
- IMF Independent Evaluation Office (2011): IMF Performance in the Run-up to the Financial and Economic Crisis: IMF Surveillance in 2004-07.
- Kovács Levente (2011): Banki különadók az EU-ban. MKT
- Mellár T (2011): Kinek érdeke a forint gyengítése, Népszabadság, nov. 28.
- Sokol, Martin (2010): Financial Crisis in Central and Eastern Europe: From Similarity to Diversity In: Regional Studies, Volume 44, Issue 9, 2010 (pp. 1304-1305)